

Ömrün son nəğməsi

O, bir üreyin pünhan duyulanı nəğmələrin diili ilə söyləyib. Səsin dinləyənə dərin bir duyulanı sərində-səhrinə bələnb, tələməyə düşüb. Həyat gərəklərini pəran-pəran səndiqə xayallam, oxşar kədərləri, bəzək səvinciklərini key-böyü vətəndi bu nəğmələrin hər birində öz duyulanı gətirib. Bu şərqlərin cazibəsində qəpəq bilimyanların hər birinin qəlbinə "Şövkət Ələkbərova sanki bu nəğmələri mənim üçün oxuyur" heyrelti bürüyüb.

Tann Şövkət xanım bəxş ələdiyi ömrün səvincə payını da, qəm yükünü də saxavətə verib. Onu görənərlərlik bəxşidən xanım-xatun dəvranısına, gözəlliyinə vurğun kəsiliblər. Ecazkar səsi ilə könülləri fəth etmək səadətini də Ulu Yaradan Şövkət xanımə lüf edib. Dövrünün qadın sənətçilərinin çoxundan fərqli olaraq müğənnilik sənətinə gəlmiş də çətin olmayıb. Ona görə ki, əsl peşəsi fəhəlik olan atası Feyzulla kişi musiqini duyan, qiymətləndirən bir adam idi. Anası Hökumə xanım isə musiqiyə həm də sənəti kimi bağlanmışdı. O, qadınların ibarət ansamblda tarzan işləyirdi. Validəyəni musiqiyə olan sevgilərini övdəklərini də öyrəsinə köçürüb uşaqların musiqili olmağa arzu-leyiblər. Çünki Ələkbərova tar, Paşanın isə əvəz çalmışdır byranmasının qayğısına qalıb. Balaca Şövkət isə atası müğəni, anası kamaçaçalan qörmək istəyib. Feyzulla kişinin də yaxşı səstə var idi. Aralı kafə kök olanda ədəz bərkən oxuyardı.

– Birca arzum var, Şövkət böyüyəndə gözəl müğəni olsun – deyirdi.

Şövkət ata-anasının arzusu ilə bir müddət kamaçaçalan yanına dərs almğa də gedib.

Bir gün isə balaca Şövkət tələyinin çəğirsinə qoşularaq müğəni kimi səhnəyə çıxıb. İlk çıxışı anasının qəlbindəyir orkestrin səhnəsində olub. Həmin gün orkestrin müğənnisi işə gəlməyindən dərjörün xəhisi ilə onu əvəz eləyib. Tələyin bu ilk qismətine "tesadüf" deyiblər. Amma bu balaca, qəşəng qızın köksündən qalmaq qanadından səstə onu nəğmələrə qalmaq həvəsliyəndirdi. Onun həzin səsi Feyzulla kişinin Mirzə Fətəli Kücəndəki daxmasının kiçik pəncərəsindən qonum-qonşuya yayırdı.

Bir dəfə o, əvdə tək "Dəli cəyən" nün zümzümə ədə-ədə kitablarını yığırdı. Mahni onu ələ cəlb eləmişdi ki, dünyadan xəbərsiz dəhə zəngələrə vurur, özünü Xan Şuşinskiya bənzədir. Birdən həyətdən alışıqar əşkilədi. Pəncərədən boylab 5-6 qonşunun, bir neçə tanımadığı adamın ona bəxş ol çaldıqları görüncə ulandı. Mehəllə uşaqları da onların arasında idi. O, utanmışdan bir neçə gün küçüyə çəxə bil-mədi.

Çox keçməyib ki, başqa bir "tesadüf" Şövkət xanım "Kəndilər evi" özəli-alyat dərnəyinin təşəvvisinə aparıb. Bələncə çığıma düşdüylə səstə yədi bir gün də onu Opera Teatrının səhnəsinə çəxənb. Şövkət Ələkbərovanın oxuduğu "Qarabağ sükəstəsi" Üzeyir Hacıbəyov, Səid Rüstəmov, Bülbül dınlayıb. Üzeyir boyun Şövkət xanım Filarmoniyasının xorunda oxumağa dəvət etmişdi onun səstə seçməndikini tərəddüdüdürəno son qəyub.

1938-ci ildə "Qarabağ sükəstəsi" əvvəllər səsinə qonşulara pəşkəş edən Şövkətin fəsidinə ilk dəfə böyük səhnədə - Opera Teatrında səsləndi. O, əxəgəm Şövkət ələ bil ulduzu göyüdə idi. Qarşısında o qədər adam vardı ki, heç vaxt, heç bir yerdə bu qədər adam gərməmişdi. Müğənin həzin sədasi dala-dəlağa ətrafə yayıldıca gecənin sükətlünü pozur, heykərlərdə baxışlar balaca qızcağıza diltir. Müğəm qurtaranda aramsız alışıqar salonu tıratıdı və

nətinin yaddaşında "Baxtियar", "Qızmar gənəş altında", "Leyli və... Məcnun" filmləri ilə yaşayın istədədi rejissor Lətif Səfərov... İstədədi yəmənlən qışqarıqlar, yoluna çəkilən sədər, haqsızlıqlar özünü qəsd edən, dözməz bir insana çevrirdi onu. Gedisi ilə həyat yoldaşını, iki övladını qarşıya qoydu. Şövkət xanımın səstə, əv qəyilliyə ələ bəxşisən yoxluğu, 5 yaşlı ögü Başirə atasızlığını işə etdirənmək əğliran qanşdı. Ailənin gəlmi Güllərə xanım xa-

uzun müddət kəsilmədi. Böyük-böyük adəmlər, balaca-balaca uşaqlar mələküzü bu məsum qıza ələ ol çaldırdı ki... Şövkət səvinirdi. Adəmlər onun sinəsinə siğməyən üreyinin döyüntüsünü əşkiləşdirər kimi daxə çəki çaldırdı.

Bədi özəli-alyat kollektivlərinin yekun konsertində gənc qızın oxuduğu müğəni Bakım musiqi həyətidə yeni hədisə oldu. O, gənc təməşəpətlər üç istədə keşf etdilər: Şövkət Ələkbərova, Fətmə Məhrəliyeva və Gülləgə Məmmədov.

Şövkət xanımın müğənnilik fəaliyyətinin ilk dövrü mührəbə ilərinə düşdü. 19 yaşlı çəxə həyatın yeni sınaqları ilə qarşılaşdı. Məhəlləyə qoşulub cəhbəyə yollandı. On cəhbəni qarış-qarış gəzdi. Odun, aludən, atəşin altında oxudu. Məhəllin ilə səngərlərə döyüdü, əsgərlərə ruh vətir, həyat bəxş ələdi.

...Onu bəxtəvər sayırdılar, həyat, səvgi dolur nəğmələrə oxuyanda da, əhli ilə fəlekərlər yandıranda da. Çəkdiyi əzil-əncilər səsinə nisqəni, yanğıya döndürdü. Tar səsi ona nakəm bir ömrün qız xətlərini dənşirdi. Bu səstə qoşulan nəğmələri də bəzən əyən çəvirildi. Şövkət xanımın səhnədə Azərbaycanın böyük tarzənini müsayətli edirdi. Kimlərin tanımadığı illərdə isə onun şifin əvəzi qarşadı Ələkbərin çaldığı tarın səsinə qarşadı. Ələkbər mührəbədən qayıtdı. Əxəgə aldığı "qara qaz" müğənninin gözəllərini yollarında yığıb bil-mədi. Qardaş nisqili Şövkət xanım çəxə bir ömür bəxtinə ovunmayan dərddə oldu.

Ümidsiz ayrılığın acısını isə ona həyat yoldaşı çaldırdı. Şövkət xanım ömür-gün yoldışı - Azərbaycan kino sa-

latırayr ki, Şövkət xanım o illərin əğrısını ən xoş günləri də unudara bilməyib: "Şövkət xanım o günləri yada saldıca kövrələrdi. Deyərdi ki, bütün əziyyətlərin müqabilinəyə yaxşı övladlar böyüdü. Ancaq onun həlim xəstəlyətli böyüdülməyə görə indi pəşmanam. Çünki bu xəstəlyəlləri ilə onlar həyatda özərlərinə yer tapə bilməyəcək, həmişə əziyyət çəkəcəklər".

Şövkət xanım səvinirdi - tələbələri, müğəni həmkərləri, təməşəpətləri... İnsanların ona məhəbbət müğənni yaşadırdı, dərdrətlərin tələssinə çəvirildi.

Bu gün də öz müəllimini unudulmağa qoymayan, xatirəsini keçirdiyi rəngərəndə tədriblərə yad edən Aybəniz Həqimova "Şövkət xanım məktəbi aksimətdir" deyir: "Çox heç kəs inciməsən. Bu gün cəsarətlə deyirəm ki, Azərbaycan də bəxş sənətkar vəsə, onların həmişə Şövkət xanımın sınıfından çəxib. Mən Konservatoriyada da Şövkət xanımın məktəbinə dəvəm etdikm, onu başqa bir müəllimlə dəvəməktə istəmirəm. Ancaq bəhanə etdiklər ki, Şövkət xanımın əhli təhsil bəvəmə diplomu yoxdur və o, Konservatoriyada dərs dəyə bilməz. Şövkət xanım Asaf Zeynəli adınə məktəbi bilərəndə bu musiqi ocağı Azərbaycanında ən əlifəçli məktəbi sayırdı. Sarətəki, Bülbül kimi sənətkarlərin tələssə olan bir insana döğrüdən diplom lazim idi? Xəvkət xanım özü də bu dahlil səvəyisində olan bir sənətkər idi. Ona görə də fikirləşdim ki, əgər Şövkət xanım Konservatoriyada dərs deməso, mən də oxumayacağam. Konservatoriyanın prorektorü Urfan müəllimə dedim ki, mən sözümə əməl

edim: Şövkət xanım burada dərs dəyən vaxt Konservatoriyaya qayıdarm. Mən səvəmdə təmənsəzəm. Urfan müəllim deddi ki, qızım, qəz fikirləş, bəlkə məhəllə gətirərd bir liden sonra qayıd-san. Dedim ki, yox, Şövkət xanım gəlməso, mən də qayıtmayacağam. Şövkət xanım bunu əşkilə bəz hərilsənədi. Mən Konservatoriyaya qayılməyə məcbur ədərkə deddi ki, "San mənim sözümsə sayırmaz? Görürsən ki, ələ boyda kağıza görə mənə ora qoymurlar. Səhə sənərin də qarşında bələ bir problem çəxəndi". Dedim ki, Şövkət xanım, sözüməndə dönməyəcəyəm. Mən sözümün üstündə durub məktəbi ədəm. İnanın, Konservatoriyanın rəhbərliyi məktəbə qayılməmiş üçün dər bir məndən əl çəkərdi. Həttə Lidiyə Resulova: "Zəhmətini yerə vurdun" - dəyə məndən icədi. Dedim ki, Lidiyə xanım, sənətkər diplomla sənətkər olmur. Konservatoriyani oxusam da, oxumasam da, mən böyük səhnədə gərəcəkəsiniz və inənməzəm ki, fəxr ədəcəksiniz".

Şövkət xanım gözəl pədaqoq olmaqlə yanaşı, çəx böyük insan idi. Mən həmişə insan kimi ona oxşamğa çalırdım. Bir tələbəsinin əyənini yəlin görəndə müllaç bir əyəqəq ələbə ona bəğışləyirdi. Bəlkə də bunun nəticəsi idi ki, o, dünyasını dəyişəndə əvində bir qəpik də pulu yox idi. Atalar deyib ki, "El üçün əğlayan göz kör olar". Şövkət xanım yənə də yaxşıqlıqlarında dəvəm edirdi. Amma bu yaxşıqların sonunda çəx böyük haqsızlıqlara, əmək itimərlərə rastlaşırdı. Hərdən öz-özümə deyirəm ki, Şövkət xanım ələdiyi yaxşıqlıqlar onun bir nəfəridə üzə çəxdi. Demirəm ki, Şövkət xanımın ələdiyi yaxşıqlıqlar əmək itirdilər. Ola bilər ki, imkənlən olardı. Şövkət xanım həns insan, həm də sənətkər kimi böyük şəxsiyyəti idi. Tələbələrinə qarşı onun kimi qəyşli, diltəq gətirən, onlara ləyaqəllə yanəşən kişini bir insan təpəq çəx çəxirdi. O, kimin çünse bir iş görəndə əvəzini gözəlmirdi".

Dözümlü qadın olub Şövkət xanım. Dərdrətlərə, qayıllıqlara kimsəni şərək etməyib. Ancaq çəx Natəllənin çərisiz xəstəliyi tutulduğuna əştidiyi andən ümudləri ilə bir gün dözümlü də onu tərək edib. Güllərə xanım xatırlayır: "Natəllə dünyasını dəyişən gün Şövkət xanım: "Daha mən də öldüm, yaşaysa bilmərdə bundan sonra" - deddi. Natəlləyə sonra onun həyatı haqlıqatən də əğir keçdi. Ölümlünü istəyirdi". Gündən-günə şiddətlənən xəstəliklərin əlindən xəstəxəyanə pənah gətirdiyi günlərdə Şövkət xanımın bu həyatdan umduğu əxırncı istəyi nəçə ilər övlad üzünə həsrət qalın olğunun övladını gərmək, bir də Natəllənin ilini yola vərək idi. Bəlkə də bundan sonra onu bir ilə yaşadən da həkimlərin səyi deyil, bu istək oldu. Çünün övladını gərmək ona qışmət olub. Başrın qızına öz adını vərək. Natəllənin ilini gərsə də, övlad qayrında ilk dəfə əyət borcunu yerinə yetirə bilməyib. Nakəm qızının illərə çəxən dərdinə ölmə çərpəyisindən baxsən sənətkər, gərəso, didi nəğmə tutsaydı, həmin anda nə oxuyardı? Ya çəx dəhə gəlinə də ümidli yəqəyşiyə üz tutub: "Qara bəxtim oxuyarmaz?" - dəyo sərməzdi. "Kör Ərəbin nəhəsinəndə olduğu kimi:

"Na dur olaydı, nə zülmət, nə böyşe xiləq olaydı.

...Nə ünca böyşe səadət, nə böyşe zillət olaydı" - dəyo nələ çəkərdi.